

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **S. V.**, zastoupené JUDr. Karolem Hrádelou, advokátem se sídlem Praha 6, Českomalínská 516/27, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky** se sídlem 170 34 Praha 7, Nad Štolou 3, poštovní schránka 21/OAM, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2003, č. j. 8 Az 153/2003-28, a o návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím Ministerstva vnitra ze dne 18. 3. 2003, č. j. OAM-10408/VL-10-K04-2001, nebyl žalobkyni udělen azyl podle § 12, 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), ve znění zákona č. 2/2002 Sb., a bylo vysloveno, že se na ni nevztahuje překážka vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu. V odůvodnění rozhodnutí správní orgán uvedl, že dne 22. 10. 2001 podala žalobkyně žádost o udělení azylu, v níž sdělila, že svou vlast opustila v říjnu 2001 z rodinných důvodů, rozvedený manžel ji fyzicky a psychicky týral. V Arménii se na policii neobrátila a svou situaci řešila odjezdem ze země původu. Vzhledem k tomu, že nepředložila doklady osvědčující totožnost ani státní příslušnost, přijal správní orgán, který o udělení azylu rozhodoval, jako dostatečné ke zjištění totožnosti čestné prohlášení žalobkyně ze dne 22. 10. 2001. V pohovoru, který byl s žalobkyní veden v jazyce arménském dne 25. 11. 2002, žalobkyně potvrdila skutečnosti týkající se jejího odchodu z vlasti a vypověděla dále, že její rozvedený manžel je závislý na narkotikách a za účelem jejich obstarání rozprodal veškerý rodinný majetek. Problémy neustaly ani po roce 1998, kdy bylo manželství rozvedeno, neboť

nadále společně obývali dům, který je ve vlastnictví otce bývalého manžela. Se žádostí o pomoc se na policii neobracela, neboť byla přesvědčena, že obvodní policista přijímá úplatky právě od narkomanů. Žalobkyně neměla možnost se odstěhovat do jiného místa v Arménii, neboť jejím podstatným zdrojem živobytí byl pozemek u domu, který rodina obývala. Její plat knihovnice totiž činil v přepočtu přibližně jen 13 amerických dolarů, z čehož nebyla schopna uživit rodinu. Navíc obě dospívající děti měly vůči svému biologickému otci averzi a stěžovatelka odjezdem z Arménie chtěla předejít blížícímu se střetu bývalého manžela se synem. Zdůraznila, že v případě návratu se obává reakce ze strany bývalého manžela, který by jí byl schopen i zabít. Vypověděla dále, že ve vlasti nikdy neměla problémy s policií či jinými státními orgány, nebyla politicky aktivní a nebyla nikdy trestně stíhána.

Správní orgán, který žádost o udělení azylu posuzoval na pozadí informací, které shromáždil v průběhu správního řízení ohledně situace v Arménii (především z obsahu zprávy UNHCR z 6. 6. 2000) dospěl k závěru, že žalobkyně nesplňuje zákonné podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. a), b) zákona o azylu. Udělení azylu podle § 13 odst. 1, 2 téhož zákona (za účelem sloučení rodiny) nepřicházelo u žalobkyně v úvahu a důvody pro udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu nebyly po posouzení všech okolností případu shledány. Správní orgán též konstatoval, že po zhodnocení výpovědi žalobkyně a informací o zemi původu, nedospěl k závěru, že by žalobkyně náležela k osobám ohroženým skutečnostmi, zakládajícími překážku vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu a jejich existenci tedy v případě žalobkyně neshledal.

V podané žalobě, psané v českém jazyce, žalobkyně především vytýkala správnímu orgánu nezákonnost rozhodnutí způsobenou tím, že nezjistil přesně a úplně skutkový stav věci, čímž porušil povinnost mu danou § 3 odst. 4, § 32 odst. 1 a § 46 zákona č. 71/1967 Sb. (správní řád), dále že důkazy, které si opatřil před vydáním rozhodnutí nebyly úplné a došlo tak opětovně k porušení ustanovení § 32 odst. 1 a dále § 34 odst. 1 správního řádu a rozhodnutí tak nevyplývá ze zjištěných podkladů, když v něm chybí logická vazba mezi rozhodnutím a podklady pro ně. Vytýká mu dále, že nedostatečně objasnil důvody, které ho vedly k vydání rozhodnutí a tím porušil povinnost stanovenou mu § 47 odst. 3 správního řádu. Navrhovala, aby Městský soud v Praze zrušil napadené rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Uvedla dále, že odůvodnění svého tvrzení dodá soudu v nejbližším možném termínu a současně požádala o ustanovení právního zástupce.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 3. 6. 2003, č. j. 8 Az 153/2003-11 uložil žalobkyni, aby ve lhůtě 14-ti dnů od doručení výzvy založila do spisu potvrzení o svých majetkových a osobních poměrech za účelem posouzení podmínek pro ustanovení právního zástupce. Současně s tímto usnesením zaslal formulář – potvrzení o majetkových a osobních poměrech, které požadoval v tam uvedené lhůtě vyplněné vrátit. Žalobkyni se však uvedené písemnosti nepodařilo doručit, neboť na udané adrese – ubytovna U n., U V. s. 317/2, P. 9 – Vysočany, nebyla poštou zastižena a v úložní lhůtě si písemnost na poště nevyzvedla.

Žalobkyně pak sama předložila dne 1. 7. 2003 doplněk žaloby, v němž znovu poukazovala na nepříznivou ekonomickou situaci v Arménii a zejména pak na vysokou nezaměstnanost žen (65 %) a s tím spojenou jejich diskriminaci. Znovu zdůrazňovala neúnosnou situaci v rodině, kdy bývalý manžel rozprodal veškeré zařízení a jak k ní, tak i k dětem se choval agresivně. Ve snaze předejít konfliktu mezi ním a synem řešila situaci odjezdem z vlasti společně s dětmi, které jsou v současné době též žadateli o azyl. Uvedla,

že se na policii v zemi původu neobrátila z toho důvodu, že policie je zkorumpovaná a nedokázala by ji ochránit. Pokud je jí vytýkáno, že se neobrátila o pomoc na jiné, např. nevládní organizace, není jí jasné, jakou pomoc by jí tyto instituce mohly poskytnout, resp. jaké jsou jejich kompetence. Ani správní orgán nepopisuje, jakým způsobem by se tato pomoc mohla realizovat. K přestěhování se do jiné části země původu neměla přitom dostatek finančních prostředků. Dále správnímu orgánu vytýká, že se nezabýval zjišťováním, jakým způsobem funguje systém státní sociální podpory v Arménii. Má za to, že správní orgán při svém rozhodování nevěnoval pozornost ani zjišťováním podmínek pro udělení azylu ve smyslu § 14 zákona o azylu, neboť v odůvodnění rozhodnutí nerespektoval povinnost uvést, které skutečnosti byly podkladem pro zamítnutí této žádosti a jakými úvahami byl správní orgán veden při hodnocení důkazů a při použití právních předpisů, na jejichž základě rozhodoval. Pouhým konstatováním, že na poskytnutí azylu není právní nárok, své povinnosti nedostál. Žádala, aby soud zohlednil žalobkyní uváděné důvody a přihlédl též k tomu, že její děti ve věku 20 a 17 let jsou žadateli o azyl na území České republiky. Navrhovala, aby Městský soud zrušil napadené rozhodnutí správního orgánu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný v písemném vyjádření k opravnému prostředku žalobkyně odkázal na obsah správního spisu, zejména na rozhodnutí správního orgánu, které se zabývalo všemi tvrzeními žalobkyní sdělenými v průběhu správního řízení. Poukázal na skutečnost, že jediným důvodem žádosti žalobkyně o azyl byly její rodinné problémy, tedy obava před bývalým manželem. Zdůraznil, že žalobkyně však neuvedla žádnou konkrétní obavu, kterou by bylo možno považovat za odůvodněný strach z pronásledování ve smyslu příslušných ustanovení zákona o azylu a dále, že skutečnosti uvedené žadatelkou v žalobě, ani v předchozím průběhu správního řízení, nemají příčinnou souvislost s její rasou, národností, náboženským vyznáním, či příslušností k určité sociální skupině, politickým přesvědčením nebo politickými aktivitami. Žalovaný zdůraznil, že v průběhu správního řízení byl objasněn důvod žádosti o azyl, přičemž zjištěné okolnosti nebylo možno v žádném případě podřadit pod důvody pro udělení azylu podle příslušných ustanovení zákona. Podle názoru žalovaného nebylo žalobou zpochybněno rozhodnutí správního orgánu, kterým byla žádost o udělení azylu zamítnuta, a proto navrhoval, aby soud žalobu jako nedůvodnou v plném rozsahu zamítl.

Městský soud v Praze [poté, co zůstal neúspěšný jeho pokus o doručení další výzvy k předložení potvrzení o osobních a majetkových poměrech žalobkyně, poučení žalobkyně o obsazení soudu, který bude její věc rozhodovat a o možnosti vznést případně námitku podjatosti soudců podle § 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též jen s. ř. s.), jakož i poučení o záměru soudu rozhodnout věc bez jednání (§ 51 s. ř. s.), usnesením ze dne 28. 8. 2003, č. j. 8 Az 153/2003-26], návrh žalobkyně na ustanovení zástupce zamítl a rozsudkem z téhož dne č. j. 8 Az 153/2003-29 zamítl též žalobu a současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění svého usnesení o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce - s poukazem na ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s. - dospěl k závěru, že k ochraně zájmů žalobkyně není třeba, aby jí byl ustanoven zástupce, neboť její opravný prostředek obsahuje zákonem požadované náležitosti, včetně navrhovaného výroku rozsudku a žalobkyně tudíž svými vlastními úkony učinila vše, co mohla podle právních předpisů učinit k ochraně svých práv, dostatečně kvalifikovaným způsobem se obrátila na soud a v řízení před soudem není právní zastoupení žalobkyně povinné. Nesplnila tudíž jednu ze zákonných podmínek k možnému ustanovení zástupce a soud se za této situace nemusel již zabývat druhou zákonem stanovenou podmínkou – splněním předpokladu pro osvobození od soudních poplatků, když žalobkyně se k usnesení – výzvě soudu ze dne 3. 6. 2003, které jí bylo doručeno dne 20. 6. 2003 (nastala fikce doručení

podle § 46 odst. 4 o. s. ř.) v soudem stanovené lhůtě nevyjádřila a nepředložila ani potvrzení o svých majetkových a osobních poměrech.

V odůvodnění rozsudku k žalobním bodům uplatněným žalobkyní předeslal, že se nezabýval výrokem podle § 13 zákona o azylu (za účelem sloučení rodiny), neboť žalobkyně o takový azyl vůbec nežádala. Nezabýval se ani výrokem podle § 14 téhož zákona (humanitární azyl) s odůvodněním, že soudu nepřísluší přezkoumávat, zda důvody pro udělení humanitárního azylu zde byly či nikoliv, neboť na tento institut není právní nárok; správní orgán se v případě žalobkyně zabýval podrobně její osobní situací, tj. jejími rodinnými problémy, jakož i poměry v zemi její státní příslušnosti, a humanitární azyl jí neudělil.

K námitce žalobkyně, že rozhodnutí o neudělení azylu ve smyslu § 12 zákona o azylu vycházelo z nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci a došlo tak k porušení ustanovení § 3 odst. 4, § 32 odst. 1 a § 46 správního řádu, Městský soud v Praze uvedl, že žalobkyně tuto obecně vznesenou námitku nezdůvodnila, zejména neuvedla, v čem spatřuje nedostatek skutkových zjištění a v jakém směru správní orgán skutková zjištění učiněná v průběhu správního řízení měl doplnit, popř. jaké důkazy měly být provedeny. K námitce směřující do hodnocení důkazů správním orgánem uvedl, že se jí může zabývat jen v omezeném rozsahu, neboť soud může žalobou napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit jen tehdy, pokud správní orgán porušil zákon, popř. nedbal procesních předpisů takovým způsobem, že to mohlo vyvolat nezákonné rozhodnutí. Soudu přísluší sjednat nápravu a napadené rozhodnutí zrušit potom i v případě, namítá-li žalobce důvodně, že správní orgán vyšel z podkladů nedostatečných a neumožňujících o věci řádně rozhodnout, popř. při získávání těchto podkladů porušil zákon takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí, anebo že se při hodnocení důkazů dopustil zjevného – zejména logického – pochybení. Takovou vadu, která by způsobila nezákonnost rozhodnutí však v daném případě soud nezjistil. Pokud jde o námitku týkající se porušení ustanovení § 47 odst. 3 správního řádu, konstatoval soud, že při vypracování odůvodnění se ponechává správnímu orgánu na vůli, jaký postup pokládá v konkrétní věci za nejvhodnější. Zpravidla, pokud jde o skutkovou stránku, správní orgán nejprve vylíčí podstatu věci, a potom provede rozbor důkazů a ostatních podkladů rozhodnutí; nicméně je možnost zvolit i uspořádání jiné se zřetelem na povahu řešeného problému. Zásadně je třeba, aby byla dobře vystižena podstata věci, aby odůvodnění nebylo zatěžováno údaji a úvahami bezvýznamnými, a aby se tak stalo přesvědčivým. Soud ani v tomto ohledu neshledal žádné pochybení správního orgánu. Zdůraznil současně, že mezinárodně právní ochrana formou poskytnutí azylu je pouze ochrana subsidiární a je poskytována v těch případech, kdy jedinec nemůže ze stanovených důvodů využít ochrany státu svého občanství. Azyl podle § 12 písm. a) zákona o azylu lze pak udělit cizinci, u něž bude zjištěno, že je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod. V průběhu správního řízení nebylo prokázáno, že žadatelka o udělení azylu je pronásledována z takovéhoto důvodu a nebo že by měla odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů v Arménii. Soud dospěl k závěru, že správní orgán rozhodující ve věci neporušil ustanovení § 12 písm. a) a b) zákona o azylu, když dospěl k závěru, že žalobkyně nesplňuje zákonné podmínky pro udělení azylu. Žalobu proto jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.

Ve včas podané kasační stížnosti žalobkyně (dále též jen stěžovatelka) především namítá, že napadeným rozsudkem a řízením mu předcházejícím byla porušena její základní lidská a politická práva ve světle jejich aplikace dle mezinárodního práva. Především jde

o právo žalobkyně jako příslušnice národnostní menšiny Arménů žijících v České republice, menšiny neslovanských osob, menšiny cizinců a menšiny osob neovládajících český jazyk. Jejich práva jsou chráněna některými články Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), přičemž postupem správního orgánu, jeho rozhodnutím, jakož i rozhodnutím soudu byla tato práva porušena. Poukazovala na čl. 3 odst. 2 Listiny, podle níž má každý právo svobodně rozhodovat o své národnosti a pokud má jinou národnost, než národnost českou a nachází se oprávněně, byť třeba dočasně na území České republiky, je obyvatelem – byť třeba i dočasným – České republiky a plně podléhá jurisdikci tohoto státu a stává se příslušníkem národnostní menšiny zde žijící. Česká republika je v dané oblasti vázána i Rámcovou úmluvou Rady Evropy o ochraně národnostních menšin. Podle čl. 24 Listiny nemůže být nikomu na újmu příslušnost ke kterékoliv národnostní nebo etnické menšině. Podle čl. 37 odst. 4 Listiny má každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, právo na tlumočníka. Tento výklad pokrývá celé jednání včetně jednání soudního, a to ať v ústní či písemné formě. Stěžovatelka přitom výslovně uvedla při sepisu žádosti o udělení azylu, že nehovoří česky. Proto jí bylo jednou správním orgánem umožněno účastnit se jednání za účasti tlumočníka. Tuto skutečnost musel soud zjistit v okamžiku, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí žalovaného, kde je tato skutečnost podchycena. Soud však přesto nesplnil povinnost uloženou mu ustanovením § 18 odst. 2 o. s. ř. ustanovit stěžovatelce tlumočníka vzdor zjištění, že taková potřeba vyšla najevo. Nerespektováním čl. 37 Listiny byla jí fakticky odňata možnost domáhat se ochrany svých práv u nezávislého a nestranného soudu a byla nucena si překládat do arménštiny příslušná rozhodnutí a výzvy za pomocí různých osob, aniž by přesně chápala obsah rozhodnutí a požadavků. S ohledem na neznalost jazyka a z toho vyplývající nepochopení rozhodných skutečností, žádala soud i o ustanovení právního zástupce. Tuto její žádost však vyřídil soud tak, že jí zaslal výzvu pouze v českém jazyce a znemožnil jí seznámit se s tím, co se po ní fakticky žádá; dokonce rozhodl, že se žaloba zamítá v době, kdy jí ještě ani nebylo doručeno rozhodnutí soudu o tom, že se zamítá návrh na ustanovení zástupce. Pokud by jí soud doručil rozhodnutí o neustanovení zástupce dříve než přijal rozhodnutí ve věci samé, mohla se stěžovatelka na Helsinském výboru či jinde pokusit zjistit, co jí soud píše a jaké věci má z notoricky známých skutečností uvést. Jen tak by mohla vysvětlit nerovnoprávné postavení žen v Arménii a jejich diskriminaci, kterou stát fakticky toleruje a podporuje, což bylo hlavním důvodem jejího odchodu ze země původu a žádosti o udělení azylu v České republice. Především skutečnost, že po rozpadu Sovětského svazu stěžovatelka odmítla ukončit svůj pracovní poměr a nechat se vyživovat mužem a být tak v nerovnoprávném postavení s ním, byla (zcela logicky v duchu národních a náboženských tradic) objektivním důvodem hlubokého rozvratu manželství a zahájení její diskriminace ze strany státu. Manžel, který byl narkoman, ji fyzicky napadal, avšak stát a jeho orgány neměly zájem stěžovatelku a její děti před tímto jednáním chránit. Ocitla se tak v diskriminačním postavení ze strany státu. Ztratila jakoukoliv možnost obživy proto, že hájila právo žen na rovnoprávné postavení a odmítala se podřídit mužově autoritě, čímž došlo k ohrožení samotné její existence a členů její rodiny. Místo zjišťování skutečného stavu se však žalovaný zajímal pouze o povrchní otázky, aniž by zjišťoval její důvod pro udělení azylu. Téhož pochybení se pak dopustil i soud, když pouze formálně konstatoval, že Arménie je suverénním demokratickým sociálním a právním státem, což stěžovatelka nepopírá. Připomíná však, že i ve zprávách, které byly podkladem pro rozhodnutí správního orgánu i soudu se uvádí, že zde stále existují problémy s prosazováním demokracie, což dopadá i na případ stěžovatelky. Stěžovatelka se domnívá, že rozsudek Městského soudu v Praze byl zatížen vadami, na něž pamatuje ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., které měly za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Již z obsahu správního spisu muselo být soudu známo, že stěžovatelka jako Arménka neumí a ani nerozumí česky a tudíž jí měl být soudem ustanoven tlumočník, který již částečně

působil i ve správním řízení. Kromě výše uvedeného pochybení – odepření práva použít mateřský jazyk – bylo stěžovatelce odepřeno právo jednat v řízení před soudem. Dne 7. 8. 2003 před rozhodnutím soudu o ustanovení zástupce jí byla doručena výzva předsedy senátu, aby vyjádřila svůj případný nesouhlas s projednáváním věci bez nařízení jednání. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka neumí česky, neměla možnost včas zjistit, že jí předmětná výzva byla doručena a jaký je její obsah. Navíc předpokládala, že nejdříve soud rozhodne o jejím návrhu na ustanovení zástupce, aby mohla v případě nevyhovění usilovat o poskytnutí bezplatných právních služeb. Nemohla očekávat, že soud výzvu, kterou dle konstantní judikatury Ústavního soudu České republiky soudy rozesílají nejenom účastníku řízení, ale i jeho zástupci, zašle soud pouze účastníkovi, přestože ví, že o zástupce žádá. Oznámení o uložení zásilky na poště nerozuměla. V důsledku toho ve stanovené lhůtě výzvu nepřevzala, z čehož soud usoudil, že nastala právní fikce doručení podle § 46 odst. 4 o. s. ř. V důsledku této skutečnosti tak rozhodl bez nařízení jednání, čímž bylo žalobkyni odepřeno právo jednat před soudem a hájit svá práva. Další vadou řízení před soudem je skutečnost, že došlo k porušení ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s., neboť postupem soudu, kdy neporozuměla oznámení o uložení zásilky, nemohla prokázat skutečnost, že splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení zástupce. Nemohla tak zjistit, že jí bylo doručeno usnesení soudu, v němž ji vyzýval k předložení potvrzení o majetkových a osobních poměrech. Stěžovatelka očekávala, že bude mít možnost vyjádřit se prostřednictvím ustanoveného zástupce k projednávané věci. Dále stěžovatelka uplatňuje důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. b), když má za to, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, a že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost a soud zde měl důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí správního orgánu. Toto pochybení stěžovatelka zjistila až po přetlumočení odůvodnění rozhodnutí správního orgánu, kde podchytila skutečnosti, které se nezakládají na pravdě. Nepravdivost tvrzení skutečností se pak objevuje i v rozsudku Městského soudu v Praze. Stěžovatelka pak znovu rozvádí podrobně rodinné důvody, které jí vedly k opuštění vlasti tak, jak je již popsala v odůvodnění žaloby a při pohovoru před správním orgánem, který byl proveden v jazyce arménském. Označuje za nepravdivé závěry správního orgánu, že se nedomáhala pomoci před agresivním manželem (bývalým) u orgánů státu a že se nesnažila 4 Azs 34/2003-71svou situaci řešit. Připomíná, že se s manželem rozvedla, což je důkazem její snahy o řešení situace a když ani poté výhružky a fyzické útoky z jeho strany neustávaly, žádala o pomoc policii. Vzhledem k tomu, že bývalý manžel s ní měl kontakty (místní policie je zkorumpovaná, jak potvrzují i nezávislí pozorovatelé), neměla fakticky možnost se bránit a domáhat ochrany od státu. Žalovaný se nezabýval ani otázkou diskriminace žen, které byla po rozvodu manželství vystavena, kdy roli hrálo i silné postavení církve a patriarchální vnímání rodiny, podle nichž se rozvedená žena ve společnosti stane osobou opovrhovanou. Vyslovila přesvědčení, že splňuje podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, jelikož za pronásledování ve smyslu uvedeného ustanovení je třeba považovat též ohrožení života nebo svobody, tedy i psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání, pokud jsou podporována nebo trpěna úřady ve státě, jehož je cizinec státním občanem. O takovou situaci šlo v jejím případě. Navrhovala, aby Nejvyšší soud podle ustanovení § 109 odst. 1 s. ř. s. nařídil ve věci jednání a umožnil tak stěžovatelce hájit svá práva, vyslechl jako svědky její děti a aby jí byl v souladu s § 18 odst. 2 o. s. ř. ustanoven tlumočník, a dále, jelikož stěžovatelka nemá dostatečné finanční prostředky na krytí právních služeb, přičemž potřeba právního zástupce vyplývá přímo ze zákona, jí zástupce ustanovil, když stávající zástupce bude nucen z uvedeného důvodu právní zastoupení ukončit. S ohledem na procesní efektivnost, aby jí ustanovil zástupcem ex offo stávajícího právního zástupce, s nímž se dokáže dohovořit. Navrhuje, aby napadený rozsudek Městského soudu

v Praze byl zrušen a věc mu vrácena k dalšímu řízení a současně aby byl kasační stížnosti přiznán odkladný účinek.

Žalovaný podal ke kasační stížnosti vyjádření, v němž popírá oprávněnost jejího podání a domnívá se, že jeho rozhodnutí ve věci azylu, jakož i rozsudek Městského soudu v Praze, byly vydány v souladu s právními předpisy. Odkazuje v tomto směru na obsah správního spisu, zejména na vlastní podání a výpovědi stěžovatelky učiněné během správního řízení a na správný závěr soudu, který v postupu správního orgánu neshledal nezákonnost. Dodává, že převážná část značně obsáhlé kasační stížnosti stěžovatelky se týká porušování základních lidských a politických práv stěžovatelky jako „příslušníka národnostní menšiny Arménů“ v České republice a v dalším směřuje proti napadenému rozsudku a postupu soudu proto, že úkony soudu a listiny jím vydané byly učiněny a sepsány pouze v úředním českém jazyce. Pokud je správnímu orgánu vytýkáno, že stěžovatelka neměla možnost se ve své mateřštině blíže seznámit se skutečnostmi, které jsou uvedeny v jeho rozhodnutí, odkázal žalovaný na obsah protokolu o pohovoru se stěžovatelkou, který byl veden za přítomnosti a tlumočení tlumočnice arménského jazyka a při němž byla stěžovatelce dána možnost seznámit se s podklady, z nichž bude správní orgán při svém rozhodování vycházet. Tuto možnost však stěžovatelka nevyužila. Žalovaný se ztotožnil s napadeným rozsudkem soudu a pokud jde o obě děti stěžovatelky, které s ní přicestovaly do České republiky a jejichž svědeckou výpověď stěžovatelka navrhuje, dodal, že obě děti jsou v postavení žadatelů o azyl s podanými žalobami k Městskému soudu v Praze. Z toho důvodu není ze strany žalovaného námitek proti přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, kterou však označil jako celek i v jednotlivých námitkách za bezdůvodnou a jako takovou ji navrhl zamítnout.

Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí přezkoumal v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřadní povinnosti. Neshledal, že by řízení před soudem bylo zmatečné nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé a ani neshledal, že by napadené rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné [k tomu dále též blíže v části týkající se posuzování důvodu kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. d)] ani neshledal, že jde o případ, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Po posouzení věci neshledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou.

Především nutno konstatovat, že stěžovatelka v kasační stížnosti uplatňuje výslovně důvod uvedený v § 103 písm. d) a b) s. ř. s., a proto je třeba se nejdříve vyjádřit k dopadu těchto ustanovení. Podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. lze podat kasační stížnost z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů stěžovatelka nenamítá, avšak vytýká soudu vady řízení, které mohly mít za následek vydání nezákonného rozhodnutí. Především má za to, že stěžovatelce, jejíž mateřštinou je jiný než český jazyk, měl soud ustanovit tlumočníka a že taková potřeba mohla být soudu známa již proto, že tlumočník byl přizván již ve správním řízení. V důsledku tohoto pochybení bylo stěžovatelce odepřeno jednat ve svém mateřském jazyce před soudem. Namítá dále, že z téhož důvodu nemohla porozumět ani výzvám soudu k předložení potvrzení o osvobození od soudních poplatků ani usnesení, jímž jí nebyl ustanoven pro řízení zástupce a ostatně ani rozsudku ve věci samé. K tomu nutno uvést, že podle ustanovení § 18 o. s. ř. (použitého pro toto řízení podle § 64 s. ř. s.) ustanoví soud účastníku, jehož mateřštinou

je jiný než český jazyk, tlumočníka, jestliže taková potřeba vyjde v řízení najevo. Nejvyšší správní soud se domnívá, že v projednávané věci není splněna podmínka tohoto ustanovení, neboť taková potřeba v řízení nevyvstala. Z obsahu spisu je patrno, že stěžovatelka podala žalobu proti napadenému rozhodnutí žalovaného v českém jazyce a v něm perfektní češtinou shrnula žalobní námitky a její žaloba nepostrádá ani návrh, jak má soud o věci rozhodnout (domáhala se zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci žalovanému správnímu orgánu k dalšímu řízení). Stejně tak bezchybnou češtinou je sepsáno i podrobné odůvodnění žaloby, v němž stěžovatelka podrobně vylíčila důvody svého odchodu z vlasti a důvody, které ji vedly k podání žádosti o azyl a k nesouhlasu s rozhodnutím žalovaného. Městský soud v Praze na základě těchto podání neměl důvody pochybovat o schopnosti žalobkyně porozumět obsahu a významu rozhodnutí, jež svým opravným prostředkem napadla a zajistit si příslušný kontakt se soudem v českém jazyce. K žádosti stěžovatelky o ustanovení zástupce pro toto řízení zaslal jí usnesení, aby ve lhůtě 14-ti dnů od jeho doručení založila do spisu přiložené a stěžovatelkou vyplněné potvrzení o jejich majetkových a osobních poměrech, což byl předpoklad pro možnou úvahu soudu o potřebě ustanovit jí pro řízení zástupce ve smyslu § 35 odst. 7 s. ř. s. Současně jí zaslal též poučení podle ustanovení § 8 a § 5 s. ř. s. o možnosti vznést případnou námitku podjatosti soudců, kteří budou věc projednávat, jakož i výzvu a poučení podle § 51 odst. 1 téhož zákona, tj. výzvu k zaslání vyjádření o záměru soudu projednat věc bez nařízení jednání. Pokud stěžovatelka tvrdí, že těmto výzvám a poučením soudu pro neznalost českého jazyka neporozuměla a tím jí byla odňata soudem možnost jednat před soudem v mateřském jazyce, neodpovídá její tvrzení skutečnosti. Stěžovatelka totiž při doručování poštovní zásilky, která uvedené písemnosti obsahovala, nebyla zastižena na adrese jí uvedené (u p. J. A. na ubytovně U v P.) a zásilka byla proto uložena na doručující poště a stěžovatelka o tom byla písemně vyrozuměna s tím, že si má zásilku vyzvednout ve stanovené úložní lhůtě (na poště byla uložena do 25. 6. 2003), jinak že může být považována odesílatelem za doručenou uplynutím zákonné lhůty i v případě, že si poštovní zásilku nevyzvedne, popř. odmítne její převzetí. Stěžovatelka si však v úložní lhůtě zásilku na poště nevyzvedla a ta byla vrácena Městskému soudu v Praze jako nedoručená dne 27. 6. 2003. Dne 1. 7. 2003 došlo soudu písemné doplnění žaloby stěžovatelky, kde znovu uvedla, že se zdržuje na adrese výše již uvedené. Proto Městský soud v Praze znovu zaslal na udanou adresu stěžovatelce výše již zmíněná poučení a usnesení soudu, jakož i písemné vyjádření žalovaného k žalobě, které mu mezitím došlo. Ani při doručování této písemnosti poštou dne 28. 7. 2003 nebyla stěžovatelka v místě doručení zastižena a písemnost si nevyžádala ani v úložní lhůtě vzdor tomu, že byla uložena na poště až do 12. 8. 2003. Městský soud v Praze proto právem vycházel z tzv. fikce doručení písemnosti ve smyslu § 46 odst. 4 o. s. ř., tedy z toho, že desátý den od uložení zásilky se pokládá za den doručení písemnosti, i když se adresát o uložení nedozvěděl. V žádném případě nelze za vadu řízení před soudem považovat to, že výzva pošty v místě doručení nezastižené stěžovatelce, nebyla psána v jejím mateřském jazyce. Není v povinnostech ani možnostech soudu takovýto komfort účastníkům řízení zajišťovat a rovněž z žádného právního předpisu nevyplývá, že by takovou povinnost měla pošta. K tomu nutno uvést, že pokud se cizinec rozhodne žít na území státu, kde je úředním jazykem jazyk jiný, než ten, jemuž rozumí, musí být srozuměn s tím, že komunikace, zejména písemná, bude probíhat v jazyce úředním, v daném případě českém. Z toho musí ve vlastním zájmu vycházet a zejména za situace, kdy v cizí zemi podá jakoukoliv písemnou žádost a předpokládá písemný kontakt s orgány, které o ní rozhodují, je především jeho povinností postarat se, aby alespoň na písemnou výzvu pošty reagoval a nenechal ji bez povšimnutí. Nelze uvěřit, že by stěžovatelka, která byla schopna se se svými dětmi přepravit do České republiky až z Arménie a která má středoškolské vzdělání (pracovala jako knihovnice) a která byla schopna zajistit si podání žaloby v perfektní češtině, nepochopila, když obdržela výzvu pošty, že je třeba vejít s poštou v kontakt. Její úvahy o tom, že jí soud tímto způsobem

znemožnil jednat před soudem jsou tudíž liché a důvod kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) nebyl Nejvyšším správním soudem shledán jako opodstatněný.

Stěžovatelka namítala dále nezákonnost rozhodnutí soudu i žalovaného správního orgánu ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat též z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních v řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, měl napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost. Shodně s Městským soudem v Praze i Nejvyšší správní soud konstatuje, že taková pochybení v postupu správního orgánu a v jeho rozhodnutí neshledal a je tudíž názoru, že Městský soud v Praze neměl důvodu napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit.

Nejvyšší správní soud sdílí právní závěry vyslovené v odůvodnění rozsudku Městského soudu v Praze, především v tom, že u stěžovatelky nebyly splněny podmínky pro udělení azylu ve smyslu § 12 odst. 1 písm. a) a b) zákona o azylu, neboť podle tohoto ustanovení lze azyl cizinci udělit jen tehdy, bude-li v řízení zjištěno, že cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo prokázáno, že má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště. Takovým důvodem nejsou v žádném případě rodinné důvody stěžovatelky, tedy obava před rozvedeným manželem. V průběhu správního řízení ani řízení před soudem nebylo prokázáno, že stěžovatelka by byla pronásledována za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů v zemi původu, tedy v Arménii. Skutečnost, že má obavu před rozvedeným manželem a že situace v důsledku rozvodu manželství je pro ni i po ekonomické stránce velmi nepříznivá, nelze chápat jako obavu z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Stěžovatelka v řízení před správním orgánem uváděla, že své obavy před pronásledováním ze strany manžela se nesnažila řešit, neboť měla za to, že policie v zemi jejího původu a zejména v místě jejího tehdejšího bydliště je zkorumpovaná. Totéž opakovala i v odůvodnění své žaloby. Nelze z toho dovodit, že by bez dalšího státní orgány v Arménii podporovaly či tolerovaly chování soukromých osob vůči stěžovatelce a její rodině a nebyly jí schopni zajistit přiměřenou ochranu, když stěžovatelka připouští, že se o takovou ochranu vůbec nepokusila. Tvrdí to až v podané kasační stížnosti, avšak toto své tvrzení nijak nedokládá, nehledě k tomu, že ve smyslu § 104 odst. 4 s. ř. s. jde o novou skutečnost, kterou stěžovatelka před správním orgánem ani v žalobě neuplatnila a nemohlo být k tomuto tvrzení tudíž přihlédnuto. Kasační námitka spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebyla rovněž shledána Nejvyšším správním soudem důvodnou, neboť jednak tuto vznesenou námitku stěžovatelka nijak nezdůvodňuje, zejména neuvádí, v jakém směru nemá rozhodnutí oporu ve spisech nebo s nimi bylo v rozporu, nebo že by při zjišťování potřebných skutečností byl porušen zákon. Naopak shodně s Městským soudem v Praze je třeba konstatovat, že správní orgán při svém rozhodování vyšel z dostatečných podkladů umožňujících o věci rozhodnout, které konfrontoval s tím, co v řízení před správním orgánem uvedla stěžovatelka. Nejvyšší správní soud rovněž neshledal, že by řízení před správním orgánem byl při zjišťování skutkového stavu věci porušen zákon takovým způsobem, že by to mohlo

ovlivnit zákonnost rozhodnutí. Naopak nutno zdůraznit, že se stěžovatelkou bylo jednáno v jejím mateřském arménském jazyce a ta měla možnost uvést veškeré důvody, které jí vedly k podání žádosti o azylu. Tyto důvody pak správní orgán hodnotil ve světle informací shromážděných v průběhu správního řízení ohledně situace v Arménii, především zprávy UNHCR z 6. 6. 2000 a zprávy o dodržování lidských práv v Arménii za rok 2000, kterou vydal Úřad pro demokracii, lidská práva a práci v únoru 2001. Správní orgán měl tudíž soustředěn dostatečný podklad pro rozhodnutí a v jeho postupu nelze nalézt vytýkanou vadu, pro niž by bylo třeba jeho rozhodnutí zrušit; nebylo rovněž zjištěno, že by jeho rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost. Skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel má tudíž oporu ve spisech a pokud jde o stěžovatelkou nově tvrzenou diskriminaci žen v Arménii, je nutno uvést, že ji poprvé uplatnila a blíže rozvedla až v podané kasační stížnosti a jde tedy o nově uváděný kasační důvod, který je nepřípustný ve smyslu ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s. Ostatně nutno podotknout, že její tvrzení nemá oporu v opatřených výše již uvedených zprávách příslušných nadnárodních organizací.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že Městský soud v Praze právem neshledal v postupu správního orgánu pochybení a dospěl ke správnému závěru, že stěžovatelka podmínky pro udělení azylu nesplňuje. Nebylo totiž prokázáno, že by stěžovatelka byla v zemi původu pronásledována za uplatňování politických práv a svobod. Stěžovatelka nebyla členkou žádné politické strany, nebyla politicky aktivní a správní orgán proto nemohl shledat ani důvody svědčící o pronásledování za uplatňování politických práv a svobod, či o odůvodněném strachu z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti a příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Proto nebyl ani Nejvyšším správním soudem shledán důvod kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. opodstatněným.

Jen pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že první část kasační stížnosti stěžovatelky, v níž poukazuje na povinnost českého státu dodržovat práva příslušníků národních menšin žijících v České republice tak, jak to ukládají příslušná ustanovení Listiny základních práv a svobod a dalších mezinárodních úmluv, k nimž se Česká republika připojila, není při zkoumání zákonných podmínek pro udělení azylu rozhodná, neboť rozhodné jsou skutečnosti týkající se země původu žadatele o azyl, i když samozřejmě se Nejvyšší správní soud s nutností dodržování popsaných práv a svobod ztotožňuje.

S ohledem na zjištění, že stěžovatelka je na základě plné moci v řízení o kasační stížnosti zastoupena advokátem a zastoupení nebylo dosud ukončeno, neshledal Nejvyšší správní soud důvodu k navrhovanému postupu podle ustanovení § 108 dost. 1 s. ř.s. a vydání rozhodnutí o ustanovení zástupce stěžovatelce podle § 35 odst. 7 s. ř. s., neboť stěžovatelka je v tomto řízení zastoupena.

Nejvyšší správní soud ve smyslu § 110 odst. 1 s. ř. s. kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl, když důvody tvrzené stěžovatelkou byly soudem I. stupně posouzeny správně a další důvod, který uvedla až v kasační stížnosti je nepřípustný.

Za této procesní situace, kdy Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti přednostně, po nezbytném poučení účastníků řízení o složení senátu a po studii obsáhlého spisu, se z důvodu nadbytečnosti již samostatně nezabýval návrhem na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. Protože stěžovatelka nebyla v řízení úspěšná a žalovaný, který naopak úspěšný byl, náklady řízení neuplatňoval (ostatně Nejvyšší správní soud ani žádné jemu vzniklé náklady ze spisu nezjistil), bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O vrácení zaplaceného soudního poplatku, k němuž stěžovatelka v dané věci nebyla povinna (§ 10 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů), je příslušný rozhodnout Krajský soud v Plzni, neboť příslušnost v této věci je dána podle § 3 odst. 4 téhož zákona tak, že ve věcech poplatků za řízení o kasační stížnosti rozhoduje krajský soud.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 26. 3. 2004

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu